

Folket vill samregering

De fem opinionsundersökningar som under de senaste fyra åren hållits om regeringsfrågan har alla givit i huvudsak samma resultat: en betydande majoritet av de tillfrågade — som har en åsikt — anser att en samlingsregering borde vara det normala. Med säkerhet kan alltså sägas att det svenska folkets stora flertal önskar inte bara en samlingsregering i en given situation, utan en permanent samlingsregering, en samregering. Denna klara och stadgade folkopinion är en av de viktigaste faktorerna i svensk politik, och den bör också bli avgörande för partiernas handlande.

Några punkter i den senaste undersökningen, vars resultat i går offentliggjordes i Dagens Nyheter, bör särskilt uppmärksammas. Inom de icke socialistiska partierna är sympatierna för samregerande överväldigande. Endast ett fåtal tänker sig en regering byggd på dessa tre partier; enligt den dominerande uppfattningen bör socialdemokraterna vara med. Än märkligare är att även inom det parti som har makten de flesta kräver en utvidgning av regeringens bas av liknande slag: alltså, man föredrar en samregering framför den nu sittande enpartiregeringen. Rimligen skulle denna socialdemokratiska anslutning till samlingsstanken bli ännu väsentligt större därest partiet inte kunde upprätthålla sin maktställning. Däremot kan det inte antas att önskan efter samregering väsentligt skulle mattas bland socialdemokraternas motståndare därest dessa finge majoriteten, ty de tre partier det här gäller är inte ense om ett samgående sinsemellan. Kännetecknande är att blott tre procent förordar en regeringskoalition utan socialdemokraterna. Vad man vill är en allmän demokratisk samregering; även flertalet socialdemokrater är på det klara med att förpartiet måste hållas utanför.

Viktigt är också att anhängarna av en samregering i större omfattning deklarerat sina motiv än det nuvarande regeringssystemets anhängare. Det tyder på att man inom den förra gruppen har att göra med en jämförelsevis reflekterad och medveten opinion. De anförda argumenten visar att den debatt som förts i frågan uppmärksammas och blivit förstådd. De tillfrågade framhåller att partierna bör dela makten och ansvaret, att en enpartiregering lätt kommer att missbruka sin ställning. Den bak-

omliggande uppfattningen är tydligen att den maktfördelning, den maktbalans som samregerandet innebär är en konsekvens av folkstyrelsen.

De avgörande synpunkterna bör, i något mera preciserad form, än en gång framhåvas. Statsmaktens ökade betydelse och det starkare av regeringsmakten som skett i samband härmed leder till att demokratins grundsats inte längre kan anses tillgodosedd därigenom att de stora politiska riktningarna är företrädda i riksdagen — de måste ha plats också i det centrum för statsverksamheten som regeringen blivit. En samregering begränsar den tendens till förstoring av de politiska motsättningarna som hör till folkstyrelsens avvisningar; detta är av speciellt värde då å ena sidan regeringsarbetet till stor del gäller invecklade ekonomiska frågor som föga lämpar sig för partistrider i stor stil och å andra sidan den internationella situationens svårigheter påkallar en stark känsla av gemenskap. För en samregering talar också i vårt land — liksom i många andra länder — det faktum att den traditionella, på gammal engelsk praxis byggda parlamentarismen leder till, och under överskådlig framtid kan väntas leda till, att en ytterst knapp majoritet regerar mot en betydande minoritet. Detta styrande av 51 mot 49 är uppenbarligen inte väl förenligt med det krav på medinflytande för alla större grupper som ingår i demokratins idé.

Svagheter i kritiken av samregeringstanken är påtagliga; till stor del tycks de blott vara försök att rationalisera allmänna föreställningar, som under tidernas lopp förvandlats från åsikter till fördomar. Det sägs att debatten skulle försvagas under ett sådant system. Tvärtom kan man räkna med att den fria, öppna och självständiga debatten — till skillnad från den debatt som består i att hundra papegojor upprepar vad en partichef yttrar — kommer att förstärkas. Och det kan antas att denna debatt vida mer än nu kommer att röra sig inom det område där ett meningsutbyte är fruktbarande, att det blir en idédebatt inom den stora gränsmark som dess bättre ännu finns mellan de speciella, komplicerade och triviala dagsfrågorna och de ansamlingar av fantasier och metafysik som kallas världsåskådningar.

Hur skall då en samregering komma till stånd? Det första steget måste bli en samlingsregering, som från början kanske

av många fattas som provisorisk, men vars verksamhet under den allmänna opinionens tryck stabiliseras. Frågan om en dylik samlingsregering och om andra alternativ har på senaste tiden varit föremål för kannstöperier, som visar många partitaktikers oro, rådlöshet och oenighet. Bland socialdemokraternas motståndare tycks åtskilliga anse att ett nederlag för regeringen vid nästa val kan resultera blott i en s. k. borgerlig koalitionsregering. Därmed vore föga vunnet; vi finge liksom nu en styrelse av 51 mot 49, och denna styrelse bleve än svagare än den nu sittande, eftersom socialdemokratin kan mobilisera stora folkgrupper till utomparlamentariska aktioner.

Viktigast är att inom alla partier vinna förståelse för

samregerandets grundsats. Redan nu kan de tre demokratiska oppositionspartierna anses vara bundna vid denna grundsats. Skulle de år 1952 tillsammans nå majoritet, måste de därför söka förmå socialdemokratin till samarbete. Om detta mot förmodan bleve omöjligt, står en annan utväg öppen. De tre partierna kunde bilda regering endast i syfte att framdriva en verklig samregering, detta genom att omedelbart utlysa nyval till andra kammaren just på denna fråga. Om ett sådant andra val, som närmast skulle ha karaktären av en folkomröstning i regeringsfrågan, bekräftar samarbetstanken, är det svårt för ett demokratiskt parti att vägra medverka till folkviljans förverkligande.